

Duro Franković, Drvo nasred Podravine, Usmene pripovijetke, Tankönyvkiadó, Demokratski savez Južnih Slavena u Mađarskoj, Budimpešta 1986, 238 str.

Knjigu usmenih pripovijedaka *Drvo nasred Podravine* izdao je Demokratski savez Južnih Slavena u Mađarskoj. Po hrvatskim naseljima (u Šomođu, u Lukovišću /Lakócsa/, Novom Selu /Tótújfalú/, Potonji /Potony/ i Brlobašu /Szentborbás/), te u baranjskom dijelu (Martincima /Felsőszentmárton/, Starinu /Drávasztára/, Križevcima /Drávakeresztúr/) i u nekoliko obitelji u Drvljancima /Révfalu/ prikupio ih je i knjigu pripremio istraživač usmene književnosti Hrvata i Srba u Mađarskoj Đuro Franković s Nastavničkog fakulteta Sveučilišta "Janus Pannonius" u Pečuhu.

Ove osamdeset i četiri priče namijenjene su djeci: 1/ da ih ona čitaju i kazuju kako bi naslijeđeno i prenošeno blago pridonijelo oplemenjivanju njihovih osjećaja i obogaćivanju mašte; 2/ da posluži u školama s dvojezičnom nastavom i pomogne djeci koja uče hrvatski ili srpski jezik kao predmet; 3/ da uvjeri čitaoca da usmena književnost i danas živi pa, ako se organski ugradi u školsku nastavu i čita i u roditeljskom domu, ona će se kao i do sada prenositi s koljena na koljeno. To je najbolji put, kaže autor, da se duhovna vitalnost naših predaka kontinuirano ugradi u svagdašnji naš narodnosni bitak.

U uvodu se ističe da "sadržaj i osnovni stil u našoj zbirci djelomično odudara od do sada objavljenih narodnih pripovijedaka jer su priče uobličene nešto slobodnije; sačuvana je autentičnost pripovjedačeva jezika, čak i onda kad on nije gramatički posve pravilan". Na primjer: "Bila jedna stara koza a ta imala sedam male koze. - Deco moja, ja idem na pašu. Donet ću vam mleko. Zaključat ću vas, a nemojte unutra nikog pušcat! Kozice so obećale da neće otvorit vraca nikom..." (*Kozice i kurjak*). Ipak to nije primarno lingvistički dokument o narječju tih sredina, već i zbog toga "što kazivači u svoje kazivanje upleću i mnoga obilježja književnog jezika, a koja ne karakteriziraju mjesne govore" (podravski štokavski, kajkavski, štokavsko-kajkavski).

Sadržaji priča su različiti (od bajke do anegdote), neki su šire poznati (*Snjeguljica, U kralja Trojana kozje uši, Lisica i roda, Kozice i kurjak*, npr.), ali su na poseban način ispričane. Počeci pripovijedaka su gotovo uvijek realni, ali kada se junak otisne u čarobnu pustolovinu, postane nezavisan od kategorije vremena i prostora. Tu mali junaci i siromasi stižu upravo onamo "gdje je život postao dobrim". U njima imaju odlučnu ulogu fantastične sile i zbivanja.

Među junacima ima budalaša, lijenčina, prevaranata, dobrih ljudi i zlih žena i obratno: nevaljalih i lijenih muževa i vrijednih supruga.

U *Napomenama o pripovjedačima* donose se podaci o dvadeset i dva kazivača i kazivačice koji su ove tekstove pričali za vrijeme zajedničkih radova, u manjim društvima, ili djeci pred spavanje. Na kraju knjige dodan je rječnik manje poznatih riječi.

Knjiga je lijepo uređena, ilustrirana je crtežima Ane Šnajderić i fotografijama Lászlá Körtvélyesia.

ANTE NAZOR

Narodne pripovijetke, priredio Josip Kekez, Mladost, Zagreb 1985, 194 str.

Ova lijepo opremljena edicija, kakve su i ostale knjige biblioteke *Vjeverica* u izdanju Mladosti, sadrži izbor narodnih odnosno usmenih pripovijedaka i predaja "namijenjen lektiri za učenike osnovne škole". Izbor tekstova raznolik je i prilično dobro odmjerjen svojim istodobnim uključivanjem pripovijedaka iz prošlostoljetnih, već klasičnih zbirki i iz zbirki s novijim zapisima. Takav pristup daje čitateljima potpuniji uvid u naš usmeni pripovjedački repertoar.

Zanimljivo je da je u zbirci, namijenjenoj također đacima istoga uzrasta, koju je priredila autorica ovog prikaza (*Što nije nikad bilo...*, Školska knjiga, Zagreb 1986) - a obje su zbirke pripremljene vremenski usporedno i nezavisno jedna o drugoj - izbor pripovijedaka veoma različit: ima svega nekoliko istovjetnih tekstova. To je dobro. Time se mladim čitateljima, ako im

dođu u ruke obje zbirke, obogaćuje poznavanje našega usmenog pripovjedačkog blaga.

Pripovijetke i predaje u Kekezovoj knjizi potječu s prostora hrvatskoga ili srpskoga jezika, što se vidi iz izbora tekstova, a u pogovoru je to rečeno na posredan način. Začudo, među tekstovima se obrela i priča *Lončiću, kuhaj!*, koja pripada zbirci braće Grimm. Ne-doumicu pobuđuje bajka *Mala vila*. Ona se, doduše, i do sada donosila u zbirka usmenih pripovijedaka (primjerice u Ostojićevoj i Bogdanovićevoj). Ipak, svojim stilom i sižeom ona odudara od tradicijskih usmenih pripovijedaka. Prvi put je ta priča bila objavljena u "Bosanskoj vili" god. 1908. prema kazivanju neke žene iz okolice Ključa, a priopćila ju je Jelica Belović-Bernadzikowska, autorica izrazito stiliziranih i literarno obrađenih zbirki pripovijedaka. Bilo bi možda bolje da se takvi tekstovi ne uključuju među usmene pripovijetke tradicijskog stila.

Kekezovu redigiranju zbirke pripovijedaka mogu se uputiti neki prigovori. Nigdje nema traga informaciji o izdanjima iz kojih su tekstovi preuzeti i o krajevima odakle potječu, a kamoli o zapisivačima i pripovjedačima. Čemu onda misao iz pogovora da su stvaraoci pripovijedaka "nadareni pojedinci u narodu"?

Podjela proznih vrsta kakva je provedena u zbirci i njihovi opisi ne čine mi se uspješnima (primjerice: u skupini nazvanoj anegdote nema uopće anegdota, vrste koja je dobro poznata i izvan uže stručne terminologije; u predajama, prema autorovu navodu, "nije riječ o narodnim vjеровanjima"; pripovijetke o životinjama i stvarima poistovjećene su s basnama). Nećemo ulaziti u pitanju analizu te podjele, budući da sam provela znatno različitu podjelu proznih vrsta i obrazložila je u uvodu, na način primjeren djeci, u spomenutoj zbirci *Što nikad nije bilo...*, pa se razlike u pristupu mogu lako razabrati. (Pozivam se na podjelu u uvodu mojoj zbirci; u *Sadržaju* se, naime, zbog tehničke pogreške za koju sam sama odgovorna, navodi skupina Pustolovne i šaljive pripovijetke, a trebalo je stajati: Novelističke pripovijetke /pustolovne i šaljive/.)

Još jedna manja zamjerka zbirci: pretpostavljam da će djeca rado čitati njene tekstove, no ako zažele ponovno pročitati koju

omiljenu pripovijetku, naći će je s naporom budući da u *Sadržaju* Kekezove zbirke nema naslova pripovijedaka.

MAJA BOŠKOVIĆ-STULLI

Märchen aus dem Land der Königin von Saba, Herausgegeben von Inge Diederichs, Eugen Diederichs Verlag, Köln 1987, 288 str.

Ova lijepa knjiga obuhvaća raznolike tekstove, nipošto samo bajke, okupljene oko dva žarišta: 1/ teme o kraljici od Sabe i o kralju Solomunu, 2/ pripadnost pripovijedaka arapskom prostoru, osobito jemenskome (gdje je, prema legendi, vladala kraljica od Sabe) bez obzira na sadržaj tekstova.

Umjesto obuhvatnog pogovora, koji bi dao detaljne informacije o tradiciji o kraljici od Sabe i o podrijetlu uključenih priča, knjiga sadrži kraće komentare, moglo bi se reći svojevrsne vinjete ispred svake od sedam tematskih skupina u koje je autorica rasporedila tekstove. Na kraju su knjige sažeti podaci o izvorima tekstova i bibliografska uputa s naslovima važnijih djela o kraljici od Sabe. Takva nekonvencionalna uređenost knjige otežala je upoznavanje činjenica koje bi nas mogle zanimati, ali je, s druge strane, pridonijela literarnoj privlačnosti i šarmu.

Tri skupine tekstova (prve dvije i sedma) vezane su tematski za kraljicu od Sabe i kralja Solomuna, dok one između njih obuhvaćaju pripovijetke različitih sadržaja.

Fascinantna je raznolikost izvora o kraljici od Sabe, otkrivajući nam kako iz različitih (danas često suprotstavljenih) kultura dolazi podjednaka tradicija o mudroj i bogatoj kraljici i još mudrijem i bogatijem kralju, o njihovu nadmetanju u mudrosti i o njihovoj ljubavi. Primjeri su uzeti iz biblijske *Knjige kraljeva*, iz židovskoga srednjovjekovnog *Midraša*, iz *Korana*, iz Al-Kisa'ijeva djela *Vita prophetarum*, iz etiopijskoga dvorskog epa *Kebrā Nagast* iz 14. st., iz arapske starije književne tradicije i njezinih novijih evropskih literarnih obradbi te, napokon, iz moderne umjetničke